

शासनाचे आरोग्य धोरण व जनजागृति (विशेष संदर्भ-कोरोना वायरस महामारी)

श्री. विरेद्र मुरलीधर घरडे

सहा. प्रा. राज्यशास्त्र, गंगामाई एज्यु. ट्रस्टचे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्या. नगाव, धुळे.

Email – Virendra_gharde10@Rediffmail.com. mobil – 9763821837)

प्रस्तावना :

शासनाचे आरोग्य विषयक धोरण व जनता यांचा जवळचा संबंध आहे. सामाजिक-राजकीय स्थिरता व सक्षमता टिकवायची असेल तर जनतेचे आरोग्य सक्षम असणे आवश्यक आहे. कारण नागरीकांचे सक्षम आरोग्य हे कोणत्याही राष्ट्राच्या विकासाचे प्रतिक असते म्हणून शासन वेगवेळी आरोग्य विषयक धोरण जाहिर करून जनतेच्या आरोग्याकडे लक्ष देण्याचे व जनतेला रोग, महामारी, सारख्या परीस्थितीतून वाचविण्याचा पूर्ण प्रयत्न करते.

आज जग अत्यंत बिकट सामाजिक, आरोग्य परीस्थितीमधून जात आहे. कोरोना वायरस प्रारंभ संपूर्ण जगात वाढत असल्याने लाखो जनता या रोगाच्या चौकटीत सापडली आहे. या रोगामुळे युरोप व आशियातील बलाढ्य देशांमध्ये मृत्युचे तांडव सुरू केले आहे. दिवसेंदिवस लाखो जनता कोरोना वायरसच्या विळख्यात सापडून मृत्युमुखी पडत असल्याने राजकीय व्यवस्थेसमोर जनतेच्या आरोग्याच्या सुरक्षिततेचा मोठा प्रश्न पडला आहे. या वायरस वर लस, औषधी नसल्याने जनता देखील अत्यंत भयभित झाली आहे. तरी शासन जनतेच्या आरोग्याच्या सुरक्षेबाबत अत्यंत जागृत आहे. त्यामुळे भारतीय राज्यघटनेच्या कलमांचा (आरोग्य) व मार्गदर्शक तत्वांचा विचार करून वेळोवेळी सुचना, आदेश काढून जनहितासाठी काही कठोर निर्णय घेत आहेत जे निर्णय भविष्यात जनतेच्या आरोग्याच्या सुरक्षिततेसाठी व या विषाणूवर नियंत्रण करण्यासाठी लाभदायक ठरू शकतात.

तत्पूर्वी शासनाचे आरोग्य विषयक धोरण व कोरोना विषाणू महामारी बाबतीत जनजागृति धोरण समजून घ्यायची असेल तर भारतय राज्यघटनेतील आरोग्य विषयक धोरण समजून घेणे अत्यावश्यक आहे.

- कलम – १५ – (सार्वजनिक स्थळी समानता) – या कलमात स्पष्ट म्हटले आहे की, समानहिताच्या दृष्टिने महारोग, क्षयरोग, महामारी, सापडलेल्या व्यक्तींना सार्वजनिक ठिकाणी प्रवेश नाकारण्याचा अधिकार सरकारला आहे.
- कलम – २४ – संविधाच्या कलम २४ नुसार चौदावर्षाच्या आतील मुलगा व मुलगी त्यांच्या आरोग्याचा विचार करता खाणी किंवा धोक्याच्या ठिकाणी काम करण्यासंबंधी आहे.

भारतीय राज्यघटनेत मार्गदर्शक तत्वे सांगण्यात आली आहेत. आरोग्याचा विचार करता ही मार्गदर्शक तत्वे प्रत्येक नागरीकांनी सक्षमपणे पाळणे बंधनकारक आहेत व शासन त्याबाबत निर्णय घेऊ शकते. कलम - ४७ मध्ये जनतेच्या राहणीमानाचा दर्जा वाढविणे, सार्वजनिक आरोग्य सुधारणे, आहाराची पौष्टिकता वाढविणे ही राज्याची प्राथमिक कर्तव्य आहेत. नागरीकांच्या आरोग्याला हानिकारक असणारी मादकपेये व आमली पदार्थ यांना औषधाच्या उपयोगाशिवाय सेवन करण्याची बंदी घालण्याचा प्रयत्न राज्य करेल असे म्हटले आहे. सध्या परीस्थित कोरोना विषाणूमुळे जी परीस्थिती निर्माण झाली त्या परीस्थितीला सक्षमपणे सामोरे जाण्यासाठी शासनाचे आरोग्य विषयक आदेश व नियमांमुळे अनेक सामाजिक, राजकीय आर्थिक, कौटुंबिक प्रश्न निर्माण होतील परंतु जनतेच्या आरोग्याच्या दृष्टिकोनातून त्याचे पालन करणे जनतेला आवश्यक आहे.

भारतीय राज्यघटनेच्या कलम १९ – (घ) भारतात संचार करण्याचे स्वातंत्र्य आहे. परंतु त्याच बरोबर जनहिताच्या आणि मागासलेल्या जातीच्या हिताच्या दृष्टिने योग्य ती बंधने सरकारला घालता येतात संसर्गजन्य रोग्याला करण्यापासून सरकार रोग्याला परावृत्त करू शकते त्यामुळे स्थानबंध केलेल्या व्यक्तीचे संचार स्वातंत्र्य नष्ट होते. तसेच सरकारने राखीव घोषित केलेल्या जागी सरकारच्या परवानगी शिवाय संचार करता येत नाही. सामाजिक हित, शांतता व सुवक्ष्या यांना बाधा येणारे कृत्य करण्याचे स्वातंत्र्य कोणत्याही व्यक्तीला करता येत नाही. महामारीच्या या विपरीत परीस्थितीत सरकार **Lockdown** घोषित करू शकते, आर्थिक निर्बंध लादू शकते, सामाजिक, आर्थिक, राजकीय निर्णयांना स्थगिती देऊ शकते. व सर्व परीस्थिती हि नियंत्रणात आणू शकते.

आज भारत व महाराष्ट्रात या विषाणूचा प्रसार मोठ्या प्रमाणात होत आहे. पुणे शहरात पहिला कोरोना रोगी सापडल्यानंतर भारत सरकार व महाराष्ट्र सरकारने मोठ्या प्रमाणात या विषाणूचा प्रार्दुभाव रोखण्यासाठी जनजागृती मोहिम राखविली व काही गार्ड-लाईन व उपाय सुचविले. ते पुढील प्रमाणे :-

- १) हात स्वच्छ साबणाने धुवावे.
- २) बाहेर जातांना तोंडावर कपडा (माक्स) बांधणे.
- ३) सर्दि-पडसे, ताप, शिंका येत असतील तर डॉक्टरांचा सल्ला घेणे.
- ४) घर व परीसर स्वच्छ ठेवणे.
- ५) सामाजिक दुरीत्व राखणे.
- ६) नियमित व्यायाम करणे.
- ७) सन्निधायझरचा उपयोग करणे.
- ८) पौष्टिक अन्न – ग्रहण करणे.
- ९) घर – परीवारत सुरक्षित राहणे.
- १०) गाव बंदी, जिल्हाबंदी, राज्यबंदी चे नियम पाळणे. ये – जा टाळणे.
- ११) पोलीस प्रशासन, आरोग्य सेवक, आरोग्य विभाग यांना मदत व सहकार्य करणे.

भारत सरकार व महाराष्ट्र सरकारने सामाजिक, राजकीय व आरोग्य विशयक जनजागृती विषयी प्रसार माध्यमाच्या व्दारे “जनजागृती अभियान” सुरू केले आहे. ज्याचा सर्व भारतीयांना लाभ घेऊन सरकारला सहकार्य केले पाहिजे. की ज्यामुळे कोरोना या विषाणूवर नियंत्रण निर्माण होईल.

घरात रहा – सुरक्षित रहा

संदर्भ सुचि –

- १) राठी शुभांगी :- भारताचे शासन आणि राजकारण, कैलास पब्लिकेशन औरंगाबाद, प्रथमावृत्ती – जुलै २०१४.
ISBN – 978 – 93 – 84451 – 21 – 9.
- २) लोकमत :- ४ मे २०२० – कोरोना लसीचे विधिलीखीत. (संपादकीय)
- ३) लोकमत :- ५ मे २०२० कोविड-19 चे राजकारण नको डॉ. अश्विनी कुमार.
- ४) लोकमत :- १६ एप्रिल २०२० – कोरोना विषाणूचा इतिहास नऊ दशकाया – डॉ. राजन वाल्हे.
- ५) लोकमत :- २२ एप्रिल २०२० – केंद्र सरकारने सामाजिक सुरक्षेला प्राधान्य हवे – डॉ. रविनंद होवाळ.
- ६) लोकमत :- २९ एप्रिल २०२० – लॉकडाऊन मुळे वसुंधरेचे पांग फिटले – श्री. गजानन दिवाण.
- ७) लोकमत :- ६ एप्रिल २०२० – स्थलांतरीत कामगारांच्या व्यथांची जाणीव ठेवा – विजय दर्डा.
- ८) लोकमत :- ११ एप्रिल २०२० – देवदूतांचा सन्मान करा. – विकास झाडे.
- ९) लोकमत :- १ एप्रिल २०२० – कोरोना संकटातून बाहेर येण्याचा चीनने दाखवला मार्ग – डॉ. भारत झुनझुनवाला.
- १०) लोकमत :- ८ एप्रिल २०२० – असाधारण परिस्थितीत असाधारण उपाय हवेच. – एस. एस. मठा.